

ΚΕΣΤΟΦΟΡΟΣ ΑΦΡΟΔΙΤΗ ΧΑΛΚΗ

(πίναξ 9)

Περὶ τοῦ προκειμένου ἀγαλματίου ἐδημοσίευσεν μικρὸν ἄρθρον ὁ κ. Ἀ. Ρουσόπουλος ἐν Arch. Zeitung 1863 σελ. 119*· μετὰ ταῦτα περὶ αὐτοῦ ἐπραγματεύθη ὁ Gerhard (αὐτόθι 1864 σελ. 147 πίν. 183, 3. Πρβ. Bernoulli Aphrodite 345, 2, Wolters Gipsabgüsse Berlin 1885 ἀριθ. 1738). Ἄλλ' ἐπειδὴ ἡ παρὰ Gerhard εἰκὼν δὲν ἀποδίδει πιστῶς τὸ πρωτότυπον, τὸ δὲ εἰδώλιον θεωροῦμεν ἄξιον λόγου, ἀναδημοσιεύομεν αὐτὸ μετὰ τινων παρατηρήσεων ἐνταῦθα. Ἀνήκει νῦν τοῖς κληρονόμοις Σ. Παυλίδου, ὑφ' ὧν καὶ παρεχωρήθη ἡμῖν εὐμενῶς πρὸς δημοσίευσιν.

Τὸ ἡμέτερον εἰδώλιον εὐρέθη ἐν ἔτει 1863 ἐν τῷ κατὰ τοὺς σημερινούς Ἀμπελοκήπους¹ (τοῦ ἀρχαίου δήμου Ἀλωπεκῆς) κειμένῳ κτήματι Παυλίδου, ἐν θέσει Ψυχιδῶ ἐντὸς φρέατος, ἔκτοτε φρέατος τῆς Αφροδίτης ἐπονομασθέντος· ἦτο δέ, ὡς ἐμάθομεν, ἐν σιδηρᾷ κίστῃ μετὰ τινος χαλκῆς σφαίρας ἐγκεκλεισμένον. Εὐθὺς ἄνευ πολλοῦ διασταγμοῦ δύναται τὸ ἐν λόγῳ εἰδώλιον νὰ ἀποδοθῆ εἰς τὴν Ἀφροδίτην, πρῶτον μὲν διότι φέρει τὸν κεστόν, εἶτα δὲ διότι ἐν Ἀλωπεκῇ ὑπῆρχε κατὰ μὲν τὰς ἐπιγραφὰς² ναὸς Ἀφροδίτης, κατὰ δὲ τὸν Ἀλκίφρονα³ ναὸς Ἑρμαφροδίτου.

Τὸ παρὸν ἀγαλμάτιον εἶνε σπουδαῖον διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς τέχνης· ἐν ὅσοις δὲ ἀνεδιφήσαμεν καταλόγοις τῶν διαφόρων Μουσείων, οὐδαμοῦ εὑρομεν παρόμοιον. Μόνον δὲ τρία εὑρομεν ἔχοντα ποιάν τινα προσομοιότητα⁴. Καὶ τὸ ἡμέτερον Ἐθνικὸν

¹ Ὡς γνωστόν, ἐνταῦθα πάντες οἱ περὶ Δήμων τῆς Ἀττικῆς γράφαντες τίθεισιν τὸν δῆμον Ἀλωπεκῆς ἀνήγοντα τῇ δεκάτῃ φυλῇ (τῇ Ἀντιοχίδι), ἀλλ' ὁ Dörpfeld ἐν τῇ συνεδρίᾳ τῆς ἐνταῦθα Γερμανικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς τῆς 4ης Ἰανουαρίου ἐ. ἔ. ἀνεκοινώσατο ὅτι τὸν δῆμον ἀνευρίσκει πρὸς Μ. τῆς πόλεως ἐξηγῶν ἄλλως τὰ χωρία τοῦ Ἡροδότου I, 63. II, 116, Πλάτωνος Ἀξίολχος I, 1, Αἰσχίνου κατὰ Τιμάρχου 99, 105, Παισανίου Α' 19. 2. καὶ 27. 4. Ἡμεῖς συντασσόμεθα τῇ τῶν πολλῶν γνώμῃ διὰ λόγους, οὓς ἐν ἰδίῳ περὶ Ἀλωπεκῆς ἄρθρῳ θὰ ἐκθέσωμεν.

² C. I. G. 395.

³ Ἀλκίφρονος Ἐπιστολαὶ I' 37.

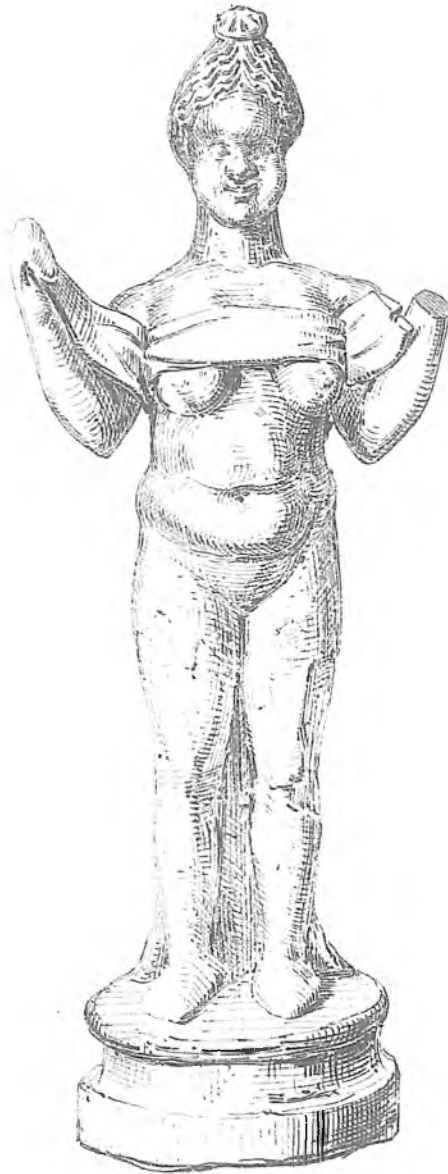
⁴ Idē Rieh, Illustr. Wörterbuch der römischen Altertü-

Μουσείον (B' Αἰθ. Πηλ. ἀριθ. 5666) ἔχει πῆλινον ἐν Θίσβῃ εὐρεθὲν ἀγαλμάτιον (ὑψ. 0,20) δυσμόρφου γυναικὸς γυμνῆς περιβαλλομένης τὸν κεστόν, ὅπερ εἰκονίζεται ὡς τὸ ἡμέτερον χαλκοῦν εἰδώλιον μετὰ τῆς διαφορᾶς, ὅτι σφίγγει τὸν κεστόν δι' ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν, ὡς ἐν τῷ παρενθέντῳ πίνακι ἐμφαίνεται κατ' ἰχνογράφημα τοῦ Gillieron.

Τὸ ἀγαλμάτιον ἔχει ὕψος (μετὰ τῆς κυλινδρικῆς βάσεως) 0,14· διατηρεῖται ἐκτάκτως σῶον καὶ παρίστησι γυμνὴν τὴν θεὰν στηριζομένην ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ποδός, ἔχουσαν δὲ τὸν δεξιὸν ἐν ἀναπαύσει κεκλιμένον ἐπιχαρίτως κατὰ τὸ γόνυ, καὶ ὑπεγείρουσαν μικρὸν τὴν πτέρναν.

Ἡ κεφαλὴ αὐτῆς μικρὸν πρὸς τὸν ἀριστερὸν ὦμον ἐπιτερπῶς ἐπικλίνουσα ἐπιδεικνύει τὸ φιλομειδές, τοῦτο δὲ δίδει ἡμῖν ἀφορμὴν νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ἴσως ἐκατοπτρίζετο ἡ κόμη αὐτῆς διαδήματι ἔμπροσθεν μὲν πλατυτέρῳ πρὸς τὰ πλάγια δὲ στενωτέρῳ περιβεβλημένη ὑπὲρ τὸν δεξιὸν ὦμον κορυμβοῦται εἰς θαυμαστὸν κόρυμβον, μέρος δὲ τῶν τριγῶν κατέρχεται ἐπὶ ἐκατέρου ὦμου ἐν μακρῷ πλοκάμῳ. Τὸ μέτωπον ἔχει τὴν φυσικὴν κυρτότητα, βραχὺ μᾶλλον, κλίνει πρὸς τὰ ὀπίσω· τῶν ὀφθαλμῶν αἱ κόραι συμμετρικαὶ καὶ προσηλωμέναι δηλοῦνται διὰ μικκύλης ὀπῆς· ἡ ῥίς κανονικωτάτη, τῶν πτερυγίων καταφανῶς ἐκδηλουμένων, τὸ δὲ φίλτρον εὐδιάκριτον, ὡς καὶ τὰ χεῖλη, ὧν ἰδίως τὸ κάτω ἐπίμεστον. Τῶν ὠτων μόνον τὸ κάτω λόβιον εἶνε ὁρατόν, τῶν ἄνω πτερυγίων καλυπτομένων ὑπὸ τῆς κόμης· αἱ παρειαὶ μέτριαι, τουτέστι οὔτε ἄγαν παχεῖαι, οὔτε λιπόσαρκοι. Ἐν γένει δὲ τὸ πρόσωπον εἶνε ὡραιόδὲς μετ' ἐκφράσεως

mer σ. 256. A. D. Webers ἐν Lebensbilder aus dem klassischen Alterthum von Weisser und Kutz 1863 πίναξ 8, ἀριθ. 25-26. — Müller-Wieseler, Denkmäler II, πίναξ 26 ἀριθ. 282, μετὰ κειμένου II, 2, σελ. 250. Stark ἐν Ber. der sächsischen Gesellschaft τοῦ 1860 σελ. 91-97 πίναξ 0' ἐν ᾧ εἰκονίζεται ἀγαλμάτιον ἀνήκον τῷ Meester van Ravestein. Antichità di Ercolano VI, πίναξ 17, 3. — Annali del Instituto XIV.

ΕΙΔΩΛΙΟΝ ΠΗΛΙΝΟΝ ΚΕΣΤΟΦΟΡΟΥ

προφανούς τοῦ ἐνίοτε ἐν τοῖς ἀρχαίοις ἔργοις τῆς τέχνης ἐνυπολανθάνοντος μειδιάματος.

Ὅ,τι ὅμως τὴν μεγίστην σημασίαν καὶ ἀξίαν δίδωσι τῷ ἡμετέρῳ ἀγαλματίῳ εἶνε ὁ μυστηριώδης ἐκεῖνος κεστός¹, ὃν χαριέντως πάνυ προσπαθεῖ νὰ περιβάληται περὶ τὴν ὑπερθεν τῆς ὁσφύος χώραν ἐπὶ τῶν μαστῶν αὐτῆς, οὓς καλύπτει παντάπασι καὶ περισφίγγει ἐπιτιθεῖσα καὶ τὴν ἀριστεράν παχεῖαν χεῖρα πρὸς ἐπιτέλεσιν ὅσον ἔνεστι τελειότερας περισφίγγεως· τοῦτο δὲ προσπαθεῖ νὰ πράξῃ κρατοῦσα καὶ διὰ τῆς δεξιᾶς χειρὸς τὸ ἕτερον τῶν ἄκρων τοῦ κεστοῦ καὶ μετὰ χάριτος παρέλκουσα περὶ τοὺς μαστούς, οἰονεὶ ἐτοιμῆ νὰ ἐμπορπήσῃ τὸν χρυσοῦν πόρπακα τοῦ κεστοῦ ἐκεῖνου, ἐν ᾧ

ἐνεκλείετο πᾶσα ἡ μάγος γοητεία ἢ περὶ τὸν Ἐρωτα, ὃν καὶ αὐτὴ ἡ ὁμόκοιτις τοῦ πατρὸς ἀνδρῶν τε θεῶν τε Ἦρα ἐδανείζετο, ὁσάκις ἤθελε νὰ μεταβῇ παρὰ τῷ Διί¹.

Ὁ P. Wolters³ θεωρεῖ τὸν κεστόν ὡς ἐπέχοντα τόπον τοῦ σημερινοῦ στηθοδέσμου (corset) καὶ οὐδεμίαν ἔχοντα σχέσιν πρὸς τὸν ὁμηρικὸν κεστόν.

Κατὰ Wolters⁴ εἶνε ἴσως μίμημα μείζονός τινος ἔργου οὐχὶ ἀρχαιοτέρου τῆς ἐλληνιστικῆς λεγομένης ἐποχῆς, ἀποβλέποντες δὲ εἰς τὴν τεχνικὴν ἐργασίαν δυνάμεθα νὰ ἀποδώσωμεν τὸ ἡμέτερον εἰδῶλιον εἰς τοὺς πρώτους ῥωμαϊκοὺς χρόνους.

Π. ΚΑΣΤΡΙΩΤΗΣ.

ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΘΗΚΑΙ

Εἰς τὰς σελίδας 61-74 (ΑΤΤΙΚΗ ΣΤΗΛΗ ΕΝ ΕΛΕΥΣΙΝΙ).

Ἐν παρενθέτου πίνακος πλευρᾶ Β' στήλῃ α' στίχῳ 15, διόρθου Θ ΕΚΕΞΕΜ τῇ προσθήκῃ τοῦ κατὰ τὴν στοιχειοθέτησιν ἐκπεσόντος δευτέρου ξ, ἐν δὲ στίχῳ 38 διόρθου Γ ΕΧΕΟΝ ἀντὶ τοῦ ἐκ παραδρομῆς Γ Η Χ Ε Ο Ν.

Ἐν στίχοις 63 (Α' α') καὶ 9 (Β' β') ὁ λόγος πιθανώτατα περὶ κοσμήματος ἔχοντος σχῆμα ἀκύνου, τοῦ βαλανοειδοῦς καρποῦ τῆς ἀρίας ἢ τοῦ πρίνου. Ἴδε Πολυδ. Θ' 103. Ἀθην. II, 35. Θεοφρ. Ἴστ. Φυτ. Γ' 16. Πρβ. καὶ Ἡσύχ. ἐν λ. βάλανοι.

Εἰς διάγνωσιν τοῦ ἐν σελ. 62-63 ζητήματος περὶ τῆς ἐννοίας τοῦ στίχου .ΥΡΙΞΔΡΟΜΟΝΕΦΕΛΚΕΝ ἴσως δὲν κριθῆ ἀλυσιτελής ἢ ἐξέτασις τοῦ ἐπομένου χωρίου τοῦ Ἡροδότου (II, 96): «Τὰ δὲ δὴ

πλοῖά σφι (τοῖς Αἰγυπτίοις) τοῖσι φορτηγέουσι, ἐστὶ ἐκ τῆς ἀκάνθης ποιούμενα . . . Ταῦτα τὰ πλοῖα ἀνὰ μὲν τὸν ποταμὸν οὐ δύναται πλέειν, ἢν μὴ λαμπρὸς ἄνεμος ἐπέχῃ, ἐκ γῆς δὲ παρέλκεται. Κατὰ ῥόον δὲ κομίζεται ὧδε. Ἔστι ἐκ μυρίκης πεποιημένη θύρη, κατεροραμμένη ῥίπτει καλῶν, καὶ λίθος τετρημένος διτάλαντος μάλιστα κη σταθμόν. Τούτων τὴν μὲν θύρη δεδεμένην κάλω ἔμπροσθε τοῦ πλοίου ἀπίει ἐπιφέρεισθαι, τὸν δὲ λίθον ἄλλῳ κάλω ὄπισθε. Ἡ μὲν δὴ θύρη, τοῦ ῥόου ἐμπίπτοντος, χωρεῖ ταχέως καὶ ἔλκει τὴν βᾶρεν (τοῦτο γὰρ δὴ οὐνομά ἐστι τοῖσι πλοίοισι τούτοις), ὁ δὲ λίθος ὄπισθε ἐπελκόμενος καὶ ἐὼν ἐν βυσσῶ κατιθύνει τὸν πλόον». Ἄν περὶ τοιούτου ναυτικοῦ σκεύους πρόκειται ἐνταῦθα, ἢ ἡμετέρα ἐπιγραφὴ εἰσφέρει σπουδαῖον τεκμήριον εἰς τὰ περὶ αἰγυπτιακῆς καταγωγῆς τῶν Ἐλευσινίων μυστηρίων.

Ἐν σελίδι 63, εἰς τὰ περὶ σιδήρου παλιναιρέτου παρασημειωτέον καὶ τὰ παρὰ Σουίδα, ἐν λ. πα-

¹ Κεστός (ἰμάς) ἦν ἰδιάζων τῇ ἡμετέρῳ θεῶ, ἦν δὲ διακεντημένος καὶ διαπεποιικιμένος ἰμάς ἢ χιτὼν τῆς Ἀφροδίτης, ὡς ὅτε Ἡσύχιος καὶ Σουίδας ἐν λέξει λέγουσι (πρβ. Πολυδεύκης Z. 65, 66), εἰ καὶ ὁ τοῦ ἀγαλματίου ἡμῶν οὐδὲν τὸ κεκεντημένον καὶ πεποιικιμένον παρουσιάζει ἐκτὸς τῶν κατὰ τὰς δύο παρυφᾶς γραμμῶν ἢ αὐλάκων. Τὸ κεστός εὔρηται ὡς ἐπιθετον τοῦ ἰμάς (Ἰλιάδος Ξ 214. Πρβ. καὶ Γ 371 πολύκεστος ἰμάς). E. Pottier et Sal. Reinach, La Nécropole de Myrina, Paris 1887, Figures de terre cuite σ. 162, 296-8 216 καὶ Plan des Nos 23-24. Helbig, Das homerische Epos σ. 156.

² Ἰλιάδος Ξ 214-218.

³ P. Wolters, Gipsabgüsse, Berlin 1885, ἀρ. 1738

⁴ P. Wolters ἐνθ. ἀνωτέρω.

ΚΕΣΤΟΦΟΡΟΣ

ΑΦΡΟΔΙΤΗ ΧΑΛΚΗ